

Jumalateenistus Nõos P, 17.07.22 kell 11.00, 5. pühapäev *post Trinitatis*, leeri mälestuspäev

Lektsioonid: 1Ms 12:1–4; Lk 5:1–11

Leeri mälestuspäeva kõne: Gl 3:28

Pihikõne: Gl 6:2

Jutlus: Rm 1:1–7

Laulud: 63 (1–3); 229 (1–2, 3); 289 (1–3); 160 (1–3)

Paulus, Kristuse Jeesuse sulane, kutsutud apostel, välja valitud kuulutama Jumala evangeeliumi, mida Jumal on muiste oma prohvetite kaudu pühades kirjades töötanud oma Pojast – kes liha poolest on sündinud Taaveti soost, ent pühaduse Vaimu poolest määratud oma surnuist ülestõusmise järel Jumala Pojaks väes – Jeesusest Kristusest, meie Issandast, kelle käest ma olen saanud armu ja apostliamet, et äratada kuulekust usule tema nime auks kõikide rahvaste seas, kelle seas teiegi olete Jeesuse Kristuse kutsutud – kõigile Roomas olevaile Jumala armastatuile, kutsutud pühadele: Armu teile ja rahu Jumalalt, meie Isalt, ja Issandalt Jeesuselt Kristuselt!

Olen oma leerikursustel vahel palunud leeriõpilastel formuleerida oma sõnadega, mida nad mõistavad sõna „evangeelium“ all. Tean, et see on keeruline küsimus, sest evangeeliumit on raske defineerida. Lihtne on öelda, et evangeelium on raamat, milles kõneldakse Jeesus Kristusest. Kuid raske on piiritleda evangeeliumit kui nähtust.

Saab küll anda eestikeelse vaste sellele ladinapärase kuju saanud kreekakeelsele sõnale τὸ εὐαγγέλιον, milleks on „hea sõnum, rõõmusõnum“. Aga mis see „hea“ siis on? Keegi võib öelda, et hea on ju suhteline mõiste – mis ühele on hea, see on teisele halb. Ja sellel ütlejal on kahtlemata õigus.

Ehk võiks siis mõelda nii: esiteks on see „hea“, mida evangeeliumi all mõeldakse, parim mõeldav asi maailmas. Midagi, milles kõik inimesed on ühel nõul, et see on hea. Filosoofiat meenutades – platonlikus mõttes idee „heast“.

Ja teiseks: see ülim hea saanud inimestele kättesaadavaks. See pole kättesaamatu nagu Platoni ideed, mida saab silmata vaid nagu varju koopa seinal, mitte ideed ennast.

Ent läheme evangeeliumi piiritlemisega veelgi edasi. Meie tänane kirjakoht pärineb Pauluse kirjast roomlastele sissejuhatuses, kus ta mh esitleb ennast ja oma eesmärki. Ja Paulus ütleb evangeeliumi olevat Jumala sõnumi, mida Jumal on VT-s töötanud oma Pojast Jeesusest Kristusest, „kes liha poolest on sündinud Taaveti soost, ent pühaduse Vaimu poolest määratud oma surnuist ülestõusmise järel Jumala Pojaks väes.“

Niisiis võib öelda, et evangeelium, see ülim hea on üks isik, mitte mingi abstraktne asi. Evangeelium on Jeesus Kristus ise!

Inimene, kes sellist vastust kuuleb, võib reageerida kaheti: see jätab ta külmaks, sest Jeesus Kristusest on ta kindlasti varemgi kuulnud, kuid talle seostub see nimi usu ja kirikuga, mis pole tema rida.

Teine võimalus on aga see, et inimest hakkab asi huvitama ja ta tahab teada saada, mis on selle nime taga. Kui nii juhtub, siis avaneb inimesele ülikirjalik maailm, võib öelda ka, et kõiksus.

Sest sõna „Jeesus“ viitab inimesele, ajaloolisele isikule Naatsareti Jeesusele. Sõna „Kristus“ aga viitab Jumalale, sest Messias (kreekakeelse „Kristuse“ vaste heebrea keeles) tähendab „Salvitut“. „Salvitu“ aga viitab Jumala saadetud kuningale, keda Jumala väljavalitud rahvas juudid ootasid.

Kui miski viitab inimesele, siis avaneb meile ju kogu inimeseteadus, antropoloogia. Siia kuulub inimese bioloogiline ja ühiskondlik olemus, kõik, mida üldse inimesest teada on.

Kui miski viitab Jumalale, siis on see ju seotud kõige kogetava ja mittekogetavaga, kogu kõiksusega, mis ulatub sinnera inimese tunnetusvõimetele.

Jeesus Kristus ongi korruga nii inimene kui Jumal. Tema inimlik loomus on seotud tema põlvnemisega kuningas Taavetist: ta on küll legendaarse kuninga Taaveti järeltulija, kuid see pole iseenesest midagi erakordset. Taaveti järeltulijaid on ka teisi.

Jeesus Kristuse jumalik loomus aga on seotud sellega, et ta tõusis surnuist üles. Ja see on juba

täiesti erakordne asi. Sest ehkki surnuist üles tõusnud inimesi võib olla veelgi – ka Piibel ise ju kõneleb sellistest inimestest –, pole keegi peale Jeesus Kristuse „määratud oma surnuist ülestõusmise järel Jumala Pojaks väes“. Teisisõnu, Jeesus Kristus on surnuist üles tõusnud igaveseks, mitte nii nagu need, keda Piibel kirjeldab kui surnuist üles tõusnuid, kes lõpuks surid ju ikkagi.

Näete, ka nüüd ei suutnud ma sõna „evangeelium“ defineerida lühidalt, vaid pidin selleks mitu minutit kõnelema. Ja ma pole ikkagi kindel, kas ma tegin seda piisavalt arusaadavalt.

Seega on evangeeliumi kuulutamine raske töö. Ja evangeeliumi kuulutamiseks on Jumal välja valinud teatud inimesed, kellele ta on selle kohustuse ja ühtlasi võime andnud. Sellised inimesed on apostlid, tõlkes 'sõnumitoojad, saadikud'.

Tänast pühapäeva nimetatakse meie kirikukalendris apostlite pühapäevaks. Kõnelgem siis täna veel apostlitest.

Apostliteks võib nimetada paljusid inimesi. Peale 12 Jeesuse jüngrina kõneleb 1Kr 15:1–11 enam kui viiesajast inimesest, kellele ülestõusnud Jeesus ilmus ja kes selle kogemuse ajal hakkasid sõnumit temast arvatavasti ka kuulutama.

Apostlitest saame kõige parema aimu lugedes Uut Testamenti, sest sealt leiame vähemalt viie apostli kirju („vähemalt“ seetõttu, et pole ju kindel, millisele apostlile või millistele apostlitele kuulub kiri heebrealastele ja kas Johannese Ilmutusraamatu autor on seesama Johannes, kes on kirjutanud Johannese evangeeliumi ja Johannese kirjad või mitte). Need on Paulus, Jaakobus, Peetrus, Johannes ja Juuda.

Neist Peetrus on Jeesuse jüngrina tuntuim ja tema roll kristliku kiriku alussambana (või „kaljuna“, mida tema nimi ju tegelikult kreeka keeles tähendab) üldteada. Johannesega seostatakse Jeesuse jüngrit, kuid piibliteadlased kõnelevad tavaliselt ühest johanneslikust koolkonnast, millega võib siduda nii Johannese evangeeliumi kui ka Johannese kolm kirja.

Jaakobus ja Juuda, kelle kirju UT sisaldab, on Jeesuse vennad, kellest Jaakobus sai algkoguduses väga tähtsa positsiooni, Jeruusalemma koguduse juhi ülesande.

Siiski on kirikuloos ehk tähtsaim apostel ikkagi Paulus, kes võttis oma ülesannet erakordselt tõsiselt. Meie kirjakohas nimetab ta end Kristuse Jeesuse sulaseks ehk orjaks ja rõhutab oma uut staatust Kristuse orjana oma uue nimega Paulus (tema eelmine nimi Saulus tähendab 'välja-, kättepallutat, ihaldatud, küsitut, nõutut; uus nimi Paulus aga 'väikest, vähest, tähtsusetut, tühist, madalat, alaväärtuslikku'). Sulase või orjana teeb ta ainult seda, mida Kristus tal käsib teha. Ja selline kutseteadlikkus ongi Pauluse puhul erakordne.

Millise ülesande siis Paulus Issand Kristuselt on saanud? Meie kirjakohas ütleb ta selle kohta nii, et tema ülesandeks on „äratada kuulekust usule tema [Kristuse] nime auks kõikide rahvaste seas“. Kui usule äratamist võime kujutleda veenmisena, mis peab olema heatahtlik ja mitte ebameeldiv, siis kuulekuse äratamine näib üsna sunniviisilise tegevusena.

Tõepoolest, Pauluse (ja teiste apostlite kirjades) on palju sellist, mida lugeja tajub manitsusena. Eesti keeles on isegi väljend „epistlit lugema“, mis tulebki sellest, et UT apostlite kirjades ehk kreeka keeli epistlites on palju manitsemist.

Ometi ei saa kuulekuse äratamist eristada usule äratamisest, sest meie, inimeste loomus on ju patune ega taha teha nii nagu Jumal meil käsib teha. Ja häda sellele inimesele, kes meile tuleb ütleva, et me ei ela nii nagu Jumal tahab, et me elame!

Paulus teab väga hästi, et inimese, ta endagi loomus, on patune. Kuid just selle tõttu ei manitse ta oma kirjades kedagi kunagi üleolevalt.

Selle tõestuseks on ka tema pöördumine Rooma kristlaste poole meie tänase jutluse kirjakohas Rooma kirja sissejuhatuses: ka teie olete Jeesuse Kristuse kutsutud, ka teie olete Jumala armastatud, kutsutud pühad!

Niisiis mõtleb Paulus kristlastest nagu pühadest inimestest, kellele Jumal on, vaatamata nende patususele, Jeesuses Kristuses halastanud ning tõstnud nad sellega täiesti uude olukorda. Nad on Jumala käest saanud justkui uue identiteedi (mida sümboliseerib siis ka vahel uus nimi, nagu Paulusel endal).

Ja kui Paulus neid (ja koos nendega meid) oma kirjades manitseb, siis ainult seetõttu, et ta tuletab

pühadele meelde nende väarikat ja suurepärast staatust ning eesõigust olla teistele eeskujuks kui Jumala saadikud.

Jah, tõepoolest! Meie teiega pole saanud otsest kutset Jeesus Kristuselt nagu seda apostlite tunnuseks on peetud. Kuid kaudses mõttes oleme me apostlid sellegipoolest. Me esindame Jumala riiki siin maailmas, oma riigis, oma linnas, külas ja võib-olla ka perekonnas. Ja ka meie ülesandeks on evangeeliumi kuulutamine nii nagu Jumal meile oma Püha Vaimu ja usku on jaganud!

Aamen.